

17.1.2019

POL-2018-57719

Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: Eduskunnan hallintovaliokunnan pyyntö 20.12.2018

Keskusrikospoliisin asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 259/2018 vp

Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisilta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lausunto

Keskusrikospoliisi kannattaa siirtymistä rekisterilähtöisestä sääntelystä käsittelytarkoitusten varaan rakentuvaan sääntelyyn. Viranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon kannalta on tärkeää, että Tullin henkilötietosäännökset pyritään saattamaan yhdenmukaisiksi erityisesti poliisin ja Rajavartiolaitoksen uudistettavina olevien vastaavien säännösten kanssa.

Keskusrikospoliisi pitää tarpeellisena ehdotukseen sisältyviä säännöksiä henkilötietojen käsittelystä niiden merkityksellisuuden arvioimiseksi. Lakiehdotuksen 5 ja 7 §:issä on säädetty, että Tulli saa käsitellä henkilötietoja sen arvioimiseksi, täyttyvätkö mainituissa pykälissä säädetty edellytykset tietojen käsittelylle. Arviointi tulisi suorittaa viimeistään kuuden kuukauden kuluttua niiden tallettamisesta. Merkityksellisuudenarvioinnin tarvetta korostaa se, että viranomaisten toimintaympäristö on huomattavasti muuttunut voimassa olevien henkilötietolakien voimaantulon jälkeen. Merkityksellisuudenarviointisäännökset ovat kriittisiä erityisesti digitaalisessa toimintaympäristössä tapahtuvassa rikosanalyysissä. Käytännössä rikosanalyysi on usein erittäin työlästä, jolloin säädetty kuuden kuukauden aika on usein liian lyhyt. Tämän vuoksi voidaan joutua hävittämään tietoja, jotka myöhemmin saattavat osoittautua tärkeiksi. Kuuden kuukauden aika merkityksellisyysarvioinnin tekemiseen saattaa kuitenkin osoittautua tekoälyratkaisujen kehittymisen ja niihin siirtymisen myötä riittäväksi ajaksi.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomion ehdotetun lain 18 §:än, jonka perusteella Tulli ei saisi luovuttaa lakiehdotuksen 9 §:n mukaisia tietolähdetietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle kuten poliisille. Kyseistä rajausta ei ole perusteltu lakiehdotuksessa. Mahdollisen tietolähdetoiminnan yhteistoiminnan koordinoimiseksi ja päällekkäisen käsittelyn välttämiseksi Tullin henkilötietolain tulisi mahdollistaa tietolähdetietojen luovut-

taminen teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Lisäksi 10 §:n mukaiset tulli- sekä verovalvontatiedot on rajattu säännöksen ulkopuolelle. Nämä rajaukset vaikeuttavat PTR -yhteistoimintaa (tietolähdetoiminnan koordinoiminen / päällekkäisyyksien välttäminen, poliisin tiedonsaanti suoritetuista tullitoimenpiteistä, tehdyistä havainnoista ja niiden perusteella esitettyistä jatkotoimista) ja sen kehittämistä. Rajavartiolaitosta koskevassa lakiluonnoksessa ei ole vastaavaa rajoitusta tietolähdetietojen osalta, vaan Rajavartiolaitoksella on oikeus luovuttaa tietoja tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle.

Lakiehdotuksen 14 §:ssä säännellään Tullin oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Tullilla on muun muassa oikeus saada tietoja yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tavaroita koskevista rekistereistä sen estämättä, mitä lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnasta annetussa laissa säädetään. Lain 16 §:ssä säädetään Tullin mahdollisuudesta velvoittaa tiedonluovuttajaa antamaan 14 § ensimmäisessä kohdassa mainitut tiedot riittävän nopeasti uhkasakon uhalla. Ehdotettu 14 § on merkittävästi poliisin vastaavaa säännöstä laajempi ja se mahdollistaa lentoliikenteen harjoittajien toimittamien tietojen luovuttamisen muuhunkin tarkoitukseen kuin mitä ehdotetussa PNR-direktiivin toimeenpanevassa PNR-laissa (HE 55/2018 vp) on säädetty. Edellä mainitut lainkohdat mahdollistavat siis Tullin itsenäisen matkustajatietojen keräämisen, joka on PTR -yhteistoiminnan kannalta varsin epätoivottavaa ja vastoin sitä, mitä on matkustajatiedoista säädetty muun muassa PNR direktiivissä ja mitä aiemmin on sovittu PTR-viranomaisten välillä PIU-matkustajatietoyksikön toiminnasta ja resursoinnista. PNR-direktiivin ja tietosuojavaatimusten mukaista on se, että matkustajatiedot saadaan liikenteenharjoittajilta kansallisesti keskitettyyn paikkaan lainvalvontaviranomaisten lainmukaista käyttöä varten. PNR-direktiivi ei oikeuta PNR-tietojen rinnakkaista keräämistä.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Tero Kurenmaa

Rikostarkastaja

Simeon Oikarinen